

- скоординованість діяльності фінансової і промислової складових груп дає можливість збільшити їх економічний потенціал, а значить, і прибуток, який отримує кожен із членів груп;
- банківська установа отримує можливість довгострокової співпраці з іншими членами груп, що, у свою чергу, забезпечує отримання прибутку в більш віддаленій перспективі, також зменшує ризик банківської діяльності;
- промислове підприємство в складі ФПГ має можливість залучити дешеві фінансові ресурси для реалізації своїх інвестиційних потреб і, крім того, за рахунок власних ресурсів покривати інші потреби;
- для всіх учасників ФПГ значно зменшується ризик від реалізації інвестиційних проектів.

1. Ильенкова С. Д. Инновационный менеджмент / С. Д. Ильенкова. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2000. – 398 с.
2. Носова О. В. Инвестиційна привабливість підприємства / О. В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1 (2).
3. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К. : МП ИТЕМ Лтд, Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 447 с.
4. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки / А. П. Гайдуцький // Економіка і прогнозування. – 2004. – №3. – С. 119–128.
5. Косова Т. Д. Фінансові інститути в системі управління інвестиційним процесом [Текст] : монографія / Т. Д. Косова ; ДонНУЕТ ім. Михайла Туган-Барановського. – Донецьк, 2008. – 338 с.
6. Денисенко М. П. Банківська система, промислово-фінансові групи на фондовий ринок як фактори активізації інвестиційної діяльності / М. П. Денисенко, О. М. Денисенко. – К. : Наук. світ, 2001. – 56 с.
7. Деринг Ханс Ульрих. Универсальный банк – банк будущего. Финансовая стратегия на рубеже века / Ханс Ульрих Деринг ; пер. с нем. – М. : Междунар. отношения, 1999. – 384 с.

УДК 330.4

ББК 65.05 (4 УКР)

Лижник Ю.Б.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ТА ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Криворізький факультет
Запорізького національного університету,
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України,
кафедра економічної кібернетики,
50014, м. Кривий Ріг, вул. Тихвінівська, 15,
тел.: 0564503121,
e-mail: admin@kfznu.com

Анотація. У статті досліджено динаміку інвестиційно-інноваційних процесів. Розглянуто основні принципи формування та оцінки інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства, зокрема, наведено етапи й напрями формування інвестиційно-інноваційного портфеля, а також розглянуто його структурні складові. Досліджено існуючі методи оцінки й оптимізації інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційно-інноваційний портфель, інвестиційні інструменти.

Annotation. The article investigates the dynamics of investment-innovative processes. The basic principles of formation and estimation of investment-innovative portfolio of the enterprise are considered. Stages and directions of formation of investment-innovative portfolio in particular are given. Its structural components are also considered. The existing methods to estimate and optimize the enterprise's investment-innovative portfolio are investigated.

Key words: investments, innovations, investment-innovative portfolio, investment tools.

Вступ. Фундаментальний аналіз інвестиційних процесів проведено в працях Д. Йоргенсона, Дж. М. Кейнса, Л. Койка, В. Міга, І. Фішера, В.П. Александрової, С.І. Дорогунцова, М.І. Іванова, А.В. Череп, Д.М. Черваньова, М.Г. Чумаченка, Г.А. Швиданенка та ін.

Теоретичні засади інвестиційно-інноваційної діяльності розроблялися в наукових працях Й. Шумпетера, В. Зомбарта, В. Мічерліха, М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Ф. Махлупа, Х. Фрімена, Л. Соті, С. Глазьєва, Ю. Яковця, Р. Фатхутдинова.

Якщо останніми роками в роботах спеціалістів з економіки почало з'являтися поняття "інвестиційно-інноваційний портфель підприємства" і ведуться дослідження у сфері управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, то у сфері моделювання інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства основні дослідження спрямовані на оптимізацію окремо інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Проте вони є нерозривно зв'язаними, оскільки на практиці більшість інновацій реалізуються шляхом виконання відповідних інвестицій у нові галузі знань. Отже, для успішної оптимізації цих напрямів діяльності підприємства їх необхідно розглядати комплексно та розробляти єдину модель інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.

Разом з тим особливості розвитку та сучасний стан інвестиційно-інноваційної діяльності національних підприємств потребують удосконалення системи управління нею, зокрема, у напрямі розширення застосування економіко-математичних моделей і методів аналізу та підтримки управлінських рішень при оптимізації управління інвестиційно-інноваційним портфелем підприємства. Саме недостатня наукова розробленість питань портфельного управління та оптимізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств зумовлює актуальність теми статті.

Постановка завдання. Ураховуючи актуальність дослідження, основною метою статті є дослідження сутності та принципів формування й оцінки інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства та побудова алгоритму формування й оптимізації інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства.

Результати. Науково-технологічний прогрес, визнаний у всьому світі як найважливіший фактор економічного розвитку, усе частіше пов'язується з поняттям інноваційного процесу [1, с.27], який об'єднує в собі інтелектуальний капітал та інвестиційні вкладення в матеріалізацію інноваційних ідей у виробництві.

Інтелектуальний капітал утворюють: винаходи, технології, ідеї, загальні знання, комп'ютерні програми, дизайни, дані, уміння, процеси, творчість, публікації, малюнки [3, с.112].

Швидкі інституціональні зміни в економіці й трансформація політичної системи в Україні, які супроводжувалися невисокими й нестабільними темпами економічного зростання, потребують високоефективних бізнес-структур інноваційного спрямування [6, с.73]. Отже, постає питання організації ефективного інвестування в інноваційні процеси, зокрема, виникає необхідність пошуку методів формування, оцінки й оптимізації інноваційно-інвестиційного портфеля підприємства.

Модель фінансування інновацій, що склалася в Україні, відповідно до якої основний обсяг інвестицій у даний (інноваційний сектор) здійснюється державою, не відповідає сучасним світовим тенденціям [4, с.6]. У більшості розвинених країн головними інвесторами інноваційних процесів у виробництві виступають самі підприємства та

фінансові організації. Держави залишають за собою провідну позицію щодо фінансування інновацій лише в окремих, стратегічно важливих сферах, таких як оборонна промисловість, космічні проекти, певні соціальні й медичні програми та інше.

Інвестування в інновації може здійснюватися через досить широкий перелік каналів, які належать як до сфери державних фінансів, так і до сектора фінансового ринку [2, с.208]. Нині найбільш прийнятним і перспективним джерелом інвестування інноваційної діяльності є позикові кошти (банківські кредити) [7, с.260]. Отже, у межах одного підприємства доцільно розглядати й звичайні, й інноваційні інвестиції в рамках одного інноваційно-інвестиційного портфеля, оскільки, з точки зору економічних показників (прибуток, ефективність, період окупності, внутрішня норма рентабельності, ризик тощо), інноваційні вкладення не мають суттєвих відмінностей від інвестиційних. Проте вони мають соціальний або технологічний ефект і переважно більший рівень ризику. Якщо брати до уваги в єдиному інноваційно-інвестиційному портфелі інновації та інвестиції підприємства, то за рахунок інвестицій у вже освоєні сфери та напрями виробництва й урахуваючи ефект диверсифікації можна досягати зниження сукупного портфельного ризику. Тобто формування єдиного інноваційно-інвестиційного портфеля сприятиме певному страхуванню ризиків інновацій за рахунок інвестиційної діяльності.

Принцип інтегрування вважається одним з головних, на основі якого конструюється модель інтегрованої оцінки й вибирається часткова система показників. Цього принципу слід дотримуватися в процесі оцінювання рівня інноваційності [5, с.224].

При формуванні інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства повинні виконуватися такі принципи: оцінки ефективності капіталовкладень; диверсифікації інвестицій; комплексності й інтегрованості підходу до оцінки інвестицій та інновацій; урахування технологічних, соціальних та інших особливих ефектів від пропонованих інновацій; моделювання інвестиційно-інноваційної діяльності перед прийняттям остаточного рішення; оптимальності вибору інвестиційно-інноваційних інструментів, що будуть входити в інвестиційно-інноваційний портфель підприємства.

Перейдемо до розгляду практичного алгоритму проведення розрахунків моделі інвестиційно-інноваційного портфеля.

Пошук оптимального рішення починається з визначення базового рішення, а тоді проведення його поетапного покращання. Базове рішення може визначатися випадково або інтуїтивно, принципового значення це не має. Оскільки підхід визначення рівнів важливості задає лише граничні значення, то для вибору в межах одного рівня можна проводити ранжування показників щодо їх важливості або визначати їх коефіцієнти за допомогою функції приналежності.

Можна сформулювати такі принципи оптимізації, що виконуються на кожному етапі:

- 1) якщо покращання з будь-якої кількості параметрів у межах одного рівня викликало перехід на рівень, нижчий бодай одного параметра, то базове рішення лишається незмінним;
- 2) якщо новий інвестиційно-інноваційний портфель забезпечує перехід на вищий рівень бодай одного параметра, при незмінності рівня інших, таке рішення стає базовим;
- 3) у межах змін, що не викликають переходу параметрів на інші рівні, базове рішення змінюється на нове за виконання умови:
$$\sum_{\Delta_{g_i} < 0} \Delta_{g_i} \leq \sum_{\Delta_{g_i} \geq 0} \Delta_{g_i}$$
, де $\Delta_{g_i} = g_i^k - g_i^0$.

При визначенні достатньо великої кількості рівнів можна отримати рішення на базі використання тільки перших двох умов, але сам процес визначення багаторівневої структури рівнів у такому випадку стає занадто складним.

Загальний вигляд оптимізаційного алгоритму для інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства наведено на рис. 1.

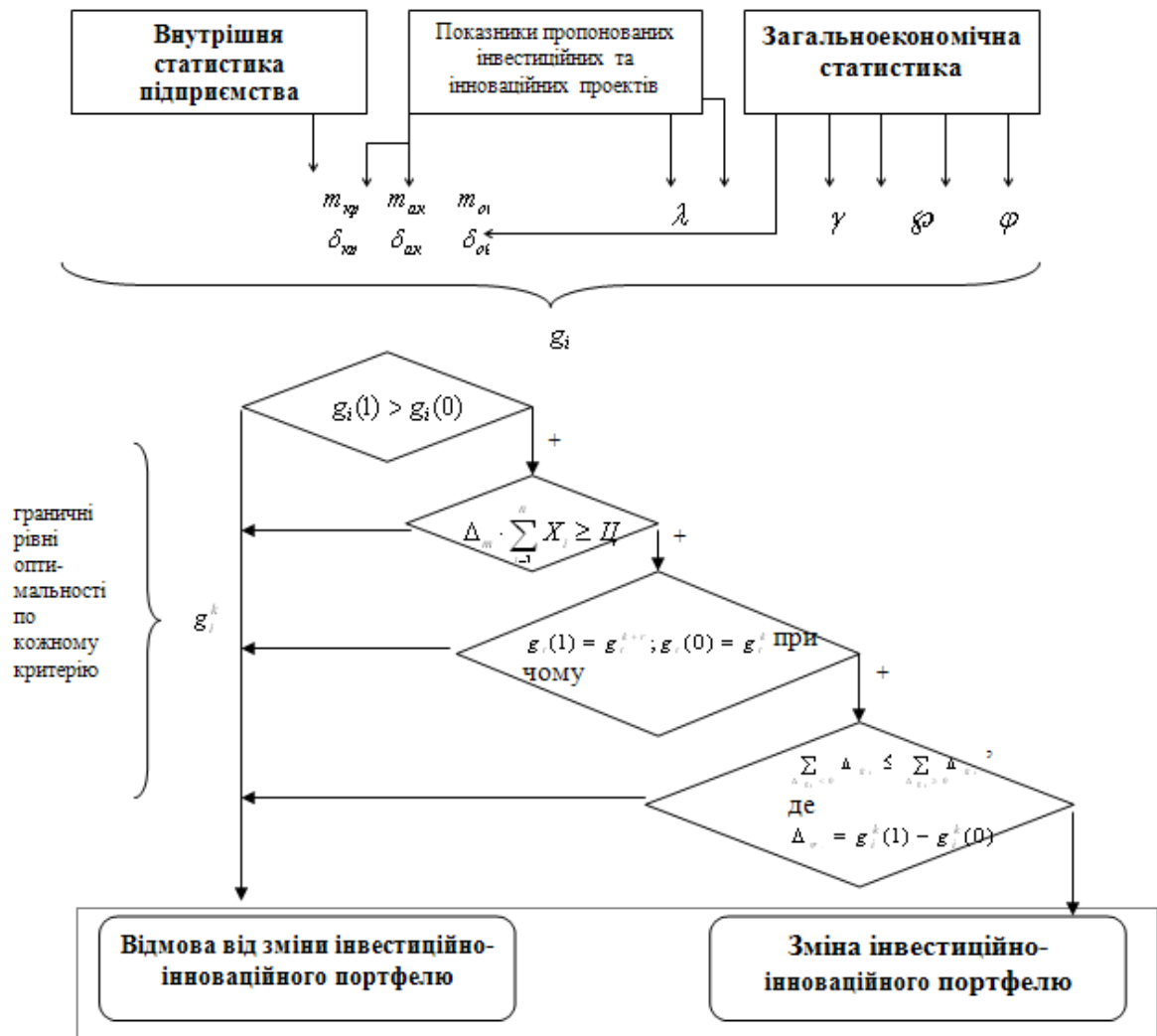

Рис. 1. Загальний вигляд алгоритму оптимізації інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства

На першому рівні перевіряється переважність нового інвестиційно-інноваційного інструмента хоча б з одного з інвестиційних критеріїв. На другому рівні зіставляються можлива вигода від зміни інвестиційно-інноваційного портфеля та витрати на проведення цієї зміни. На третьому рівні перевіряється, щоб у результаті зміни інвестиційно-інноваційного портфеля жоден з критеріїв не отримав значення, на рівень нижчого, ніж було в попередньому варіанті. На четвертому рівні з'ясується, чи перебільшує сума позитивних змін у рамках одного рівня приналежності суму негативних змін. Якщо виконуються всі ці умови, то видається рекомендація до зміни інвестиційно-інноваційного портфеля.

Для прискорення пошуку початкова оптимізація виконується на досить значному шагу варіації даних, а детальніший пошук з меншим шагом ведеться в областях значень x_i , де були визначені базові рішення.

Перед початком оптимізації необхідно визначити загальний обсяг інвестиційного портфеля й перерахувати відомі абсолютні значення X_i та їх обмеження у відносні x_i із відповідною зміною визначених обмежень.

Висновки. Отже, доцільно розглядати єдиний інвестиційно-інноваційний портфель підприємства, не відокремлюючи інвестиційні й інноваційні процеси один від одного. На формування інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства впливають зазначені вище принципи, зокрема, комплексності, оптимальності та диверсифікації. Для оцінки інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства доцільно використовувати комплексну інтегровану систему показників. Також було запропоновано алгоритм формування та оптимізації інвестиційно-інноваційного портфеля підприємства.

1. Андросова О. Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності / О. Ф. Андросова, А. В. Череп. – К. : Кондор, 2007. – 356 с.
2. Вдовиченко А. М. Фінансові ресурси населення та їх вплив на інноваційні процеси в Україні / А. М. Вдовиченко. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 207–217.
3. Говоруха Ж. А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України / Ж. А. Говоруха. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8 (74). – С. 107–115.
4. Дженкова В. И. Анализ инвестиционно-инновационной деятельности ТНК в мире и в Украине / В. И. Дженкова, Е. С. Алешко, Н. Г. Лобаш // Економічний простір. – 2010. – № 36. – С. 5–13.
5. Жежуха В. Й. Принципи оцінювання рівня інноваційності технологічних процесів машинобудівних підприємств / В. Й. Жежуха // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 221–230.
6. Зятковський І. В. Державна підтримка нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств: організаційні та фінансові аспекти / І. В. Зятковський // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 6 (72). – С. 73–81.
7. Сирцева С. В. Фінансово-кредитне забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств України / С. В. Сирцева // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 258–264.

Рецензенти:

Череп А.В. – доктор економічних наук, професор, декан економічного факультету Запорізького національного університету;

Барабанова В.В. – кандидат економічних наук, завідувач кафедри економічної кібернетики Криворізького факультету Запорізького національного університету.

УДК 351.001.76

ББК 65.9 (4 Укр)

Олійник А.Д., Красноносова О.М.

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ Й
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Науково-дослідний центр індустріальних
проблем розвитку НАН України,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 5,
7 під'їзд,
тел.: 0577063229;
e-mail: oprre@mail.ru

Анотація. У статті досліджено тенденції і масштабність наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні й Харківській області в аспекті впливу на результати інноваційної діяльності промислових підприємств країни. Запропоновано напрями структурної перебудови промисловості країни.

Ключові слова: науково-технічний потенціал, інноваційний розвиток, промислова політика, структурна перебудова, парадигма, напрями змін.

Annotation. In the article tendencies and scale of scientific, scientific and technical and innovative activity in Ukraine and Kharkiv area in the aspect of influence on the results of innovative